

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Tämänhetkinen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä ei kykene turvaamaan yhdenvertaisia ja laadukkaita palveluita, joiden avulla kavennetaan hyvinvointi- ja terveyseroja. Eroja palveluiden saavutettavuudessa ja laadussa on sekä kunta- että alue- ja väestöryhmien välillä. Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry näkee uudistuksen erittäin tarpeellisenä ja pitää valtio-ohjauksen voimistumista hyvänä asiana eriarvoisuuden poistumisen kannalta.

Jotta tavoitteisiin ja luonnoksessakin mainittuihin yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin, kuten väestön ikääntymiseen ja huoltosuhteen heikkenemiseen löytyy ratkaisuja, olisi tärkeää kiinnittää huomioita, että tulevassa sote-uudistuksessa resursoidaan ennaltaehkäisy ja perustason palvelut.

Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry painottaakin, että onnistuminen terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa tulee riippumaan siitä, kuinka vahvan painotuksen ennaltaehkäisevä työ (sekä hyte- että sote-työ) ja perustason varhainen puuttuminen saavat. Tämä tarkoittaa paitsi nopeaa hoitoon pääsyä, myös hyte- ja sote-toimijoiden saumatonta yhteistyötä, esimerkiksi liikuntaneuvonnan ja liikuntapalveluiden ja järjestöjen integroinnin osalta.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen tulee kuitenkin nähdä kuntien kaikkien hallinnonalojen tehtävänä. Sote-palveluissa ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen tarkoittavat myös sitä, että ihmisten kohtaaminen, kuten tutkittuun näyttöön perustuvat elintapaohjaus ja tule-potilaan kohtaaminen ja voimaannuttaminen palveluissa on resursoitava paitsi henkilökunnan koulutuksen kautta, myös työajan käytössä. Tiedetään, että elintavoilla voitaisiin vaikuttaa merkittävään osaan kansansairauksia, myös tule-sairauksiin. Myös järjestöjen rooli maakuntauudistuksessa tulee huomioida. Esimerkiksi edellä mainittu elintapaohjauksen ja elintapojen toteutuksen tukemisessa järjestöillä on merkittävä rooli.

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry huomauttaa, että rakenteellinen järjestämisvastuu ei riitä muuttamaan palveluja yhdenvertaisiksi. Tarvitaan kehittämistyötä palveluiden sisällön ja laadun varmistamiseksi. Näihin tulisi luoda kannusteet.

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry katsoo, että ennaltaehkäisevä työ ja terveyden edistäminen on nostettava keskeiseksi tavoitteeksi palvelurakennemuutoksessa. Tulee siis varmistaa, että sote-maakuntien perusterveydenhuolto ja sote-hyte rajapinnan ennaltaehkäisevä ja terveyden edistämisen työ resursoidaan.

Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry näkee kunnan velvoitteet tehdä ennakoarviointia, seurata ja raportoida kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä väestöryhmittäin edelleen erittäin tärkeinä. Ja sitä, että toimeenpano kytketään osaksi kunnan taloudellista suunnittelua ja päätöksentekoa. Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry näkee välttämättömänä säännöksen, joka velvoittaisi asettamaan kunnan strategisessa suunnittelussa tavoitteita kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistävästä ja ongelmia ehkäisevästä toimenpiteistä ja palveluista sekä niihin varattavista voimavaroista. Ja etenkin sitä, että tavoitteet perustuisivat asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden nykytilaan ja paikallisiin olosuhteisiin. Tuki ja liikuntaelinliitto Tule ry pitää myös erityisen hyvänä, että ennakoarviointia ja toivoo, että myös väestöennusteet tulisivat huomioiduiksi: esimerkiksi kunnan ikärakenteen muutoksen osalta.

Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry näkee, että elinolosuhteita tulee kehittää siten, että elinolosuhteet ennaltaehkäisevät tuki- ja liikuntaelinongelmien syntyä, edistävät fyysisen toimintakyvyn edistämistä ja tukevat niihin liittyvien palveluiden järjestämistä. Tämä on erityisen tärkeää, sillä muuttuva ikärakenne aiheuttaa painetta terveydenhuoltojärjestelmään ja ikääntyvän väestön fyysisen toimintakyky mahdollistaa kotona-asumisen ja tuo osallisuutta. Muuttuva väestön ikärakenne vaatii myös, että työikäisillä ja lasten ja nuorten keskuudessa näkyvä polarisaatio tule-ongelmissa saataisiin pienemmäksi. Myös fyysisesti vammaisten edellytykset edistää omaa toimintakykyä tule varmistaa.

Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry pitää hyvänä esitystä 7 §:n 1 momentin säädöksestä, että sote-maakunnan päätöksenteossa olisi arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon päätösten vaikutukset eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen. Ja, että sote-maakunnan olisi myös asetettava suunnittelussaan sosiaalis- ja terveyspalveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet, määriteltävä toimenpiteet ja vastuutahot.

Huolena kuitenkin on, että sote-osaaminen siirtyy kunnilta sote-maakunnille, vaikka Sote-järjestämislakiluonnos 7 § mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluisi olennaisena osana myös sote-maakunnille. Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry pitää erittäin tärkeänä, että terveyden- ja hyvinvoinnin

---

edistämisen toteutumiseksi sote-maakuntien, kuntien hyte-toimijoiden ja kolmannen sektorien toimijoiden on tehtävä tiivistä yhteistyötä. Tälle yhteistyölle tulee resursoida rakenteet, jotta rajapinnan palvelut ovat palveluiden käyttäjän näkökulmasta saavutettavat. Tämä tarkoittaa esimerkiksi hyvinvointikoordinaattoreita ja terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen verkostoja sote-maakuntiin. Näiden tehtävänä olisi huolehtia muun muassa yhteistyön edellytyksistä ja tiedonkulusta, eri tasoilla tehtävän hyte-työn yhteensovittamisesta sekä kuntakohtaisen ja alueellisen tiedon kokoamisesta päätöksenteon tueksi.

Lakiluonnoksen perusteluissa esitetään, että sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin määritellä kunnan ja sote-maakunnan hyte-kertomuksen ja -suunnitelman minimitietosisältö. Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry kannattaa minimitietosisällön vaatimusta.

Sote-maakuntien valtion rahoituksesta n. 1 % perustuisi sote-maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimiin (Lakiluonnos sote-maakuntien rahoituksesta 3§). Tuki- ja liikuntaelinliitto Tule ry:n näkemyksen mukaan tuon osuuden tulisi olla suurempi, jotta kannustin terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi olisi vahvempi.

Tuki- liikuntaelinliitto Tule ry esittää, että terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen indikaattoreihin lisätään ikävakioitua Tuki- ja liikuntaelinsairausindeksiä (Sotkanet). Indeksillä ilmaisee tuki- ja liikuntaelinsairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkkeellä vuoden lopussa olleiden 16 - 64-vuotiaiden osuuden suhteutettuna vastaavan ikäiseen väestöön ja edelleen koko maan tasoon. Vaikka mielenterveyden häiriöt ovat ohittaneet tule-sairaudet työkyvyttömyyseläkkeissä, tule-syillä myönnettyjen eläkkeiden määrä on pysynyt samalla tasolla viime vuodet.

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

7§ Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sote-maakunnassa

2.mom. poistetaan maininta ”mahdollisuuksien mukaan”.

Sote-maakunnan olisi tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä yhteistyötä muiden sote-maakunnassa toimivien julkisten toimijoiden sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Yhteistyövelvoitteen lisäksi sote-maakunnan edistettävä järjestöjen toimintaedellytyksiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi

27 § Sote-maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon seuranta ja arviointivelvollisuus

4. mom. loppuun, lisätään: ...Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan säätää 1 momentissa tarkoitettun seurannan vähimmäissisällöstä, mukaan lukien 6 ja 7 §:ssä tarkoitettun hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vähimmäissisältö. Hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan tulee sote-maakunnassa kuulua listaus sote-maakunnan käyttämistä toimiviksi todetuista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimista.